



# การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจัดบริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือก ในสถานบริการของรัฐ : กรณีศึกษา โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

:: บุญใจ ลีมีศิลา\*

## บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการบริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือก ของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยทำการศึกษาปัจจัยด้าน 1) ภาวะผู้นำ 2) รูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งได้แก่ การสร้างทีมงาน รูปแบบการจัดบริการและการกำหนดค่าใช้จ่ายในการให้บริการ 3) ความพร้อมของสถานบริการ ซึ่งได้แก่ สถานที่ บุคลากร และงบประมาณ 4) การเป็นแหล่งท่องเที่ยว 5) การสนับสนุนจากส่วนกลางและภูมิภาค และ 6) ความพึงพอใจของผู้มารับบริการ โดยนำผลของการศึกษามาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตัดสินใจของผู้บริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือกในโรงพยาบาลของรัฐต่อไป การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ที่งานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยทำการศึกษาดังแต่เดือน ธันวาคม 2549 ถึงเดือน พฤษภาคม 2550 โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ด้านการแพทย์ทางเลือก ใน ร.พ. ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จำนวน 15 ราย และผู้มาใช้บริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือก ใน ร.พ. ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จำนวน 100 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ทางเลือก และใช้แบบสำรวจความพึงพอใจผู้มาใช้บริการด้านการแพทย์ทางเลือก วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ เชิงปริมาณด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ โดยต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการปรับกระบวนการทัศน์สำหรับการดูแลสุขภาพ และใช้นโยบายการบริหารแบบไม่เป็นทางการ 2) รูปแบบการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และการกำหนดรูปแบบการให้บริการอย่างเป็นระบบ 3) ความพร้อมของโรงพยาบาลในเรื่องสถานที่การมีบุคลากร และงบประมาณในการสนับสนุนที่เพียงพอ 4) การเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ขณะที่ปัจจัยรองที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนงบประมาณ จากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 2) การมีนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการพัฒนาและผสมผสานการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่สถานบริการสุขภาพของรัฐ 3) การประชาสัมพันธ์ และการตลาด 4) การมีนักบริหารมืออาชีพ เข้ามาบริหารจัดการงานการแพทย์ทางเลือกในโรงพยาบาลดำเนินสะดวกในเชิงธุรกิจ

\* นักวิชาการสาธารณสุข 8 สำนักการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข



## บทนำ

จากปัญหาสุขภาพที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่ทำให้มีโรคทางด้านปัญหาพฤติกรรมสุขภาพ ทางด้านโรคไม่ติดต่อมากขึ้น เช่น โรคมะเร็ง เบาหวาน โรคหัวใจ และโรคความดันโลหิตสูง โรคเอดส์ และอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งโรคต่างๆ เหล่านี้ เมื่อเจ็บป่วยขึ้นมาจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยทั้งทางด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ป่วยและบุคคลในครอบครัวมาก ประกอบกับการแพทย์แผนปัจจุบันซึ่งเป็นการแพทย์กระแสหลักในสังคมไทย ยังมีข้อจำกัดในการรักษาความเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อดังกล่าว เพราะระบบการแพทย์แผนปัจจุบันเน้นการรักษาโรคมากกว่าการรักษาคน โดยมองการแก้ปัญหาการเจ็บป่วยแบบแยกส่วน และใช้ยาซึ่งเป็นสารเคมีสังเคราะห์ในการแทรกแซงกลไกในการเยียวยาของร่างกายมากเกินไป อีกทั้งการแพทย์แผนปัจจุบัน ได้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งมีราคาแพงมาผนวกเข้ากับการบริการ ด้วยระบบธุรกิจแบบแสวงหาผลกำไรทำให้ไม่สามารถเป็นที่พึงของประชาชนผู้เจ็บป่วยและทุกซีกซอกได้ ตลอดจนการสูญเสียทางเศรษฐกิจสำหรับมูลค่ายา เวชภัณฑ์ และเครื่องมือทางการแพทย์มีล้นเกินจำเป็นสำหรับประชาชน ซึ่งนับเป็นการสูญเสียการพึ่งตนเองในระดับประเทศ

จากผลกระทบดังกล่าวทำให้ปัจจุบันแนวโน้มความสนใจของประชาชนในการแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ ในการรักษาและส่งเสริมสุขภาพมีมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะเห็นได้จากโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบต่างๆ ของสถานบริการทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ และในกิจกรรมของโปรแกรมสุขภาพเหล่านั้นจะมีการใช้การแพทย์ทางเลือกในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งในปัจจุบันสถานบริการภาครัฐให้ความสนใจกับการจัดบริการสุขภาพ ด้วยการแพทย์ทางเลือกแก่ผู้ป่วยและประชาชนทั่วไปมากขึ้น ตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากการสำรวจข้อมูลการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกในภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศ เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 โดยกองการแพทย์ทางเลือก พบว่ามีเพียงร้อยละ 11.8 และสถานบริการดังกล่าวได้มีการนำเอาศาสตร์การแพทย์ทางเลือกแขนงต่างๆ มาผสมผสานระหว่างการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์ทางเลือกในการจัดบริการสุขภาพ ทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพร่างกาย โดยใช้หลักการแนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

และจากการศึกษา การจัดบริการการแพทย์ทางเลือกของสถานบริการสุขภาพ ที่มีการให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม คือ 1) มีการบริการด้านการแพทย์ทางเลือกจริงตามนิยามการให้บริการการแพทย์ทางเลือก 2) มีผู้รับผิดชอบงานการแพทย์ทางเลือกโดยตรง 3) มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน 4) มีการเปิดบริการไปแล้วระยะหนึ่งไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี จำนวน 34 แห่ง เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 โดยกองการแพทย์ทางเลือก พบว่าเป็นสถานบริการสุขภาพที่ให้บริการการแพทย์ทางเลือกที่เป็นโรงพยาบาลภาครัฐ ร้อยละ 85.3 (จำนวน 29 แห่งจาก 34 แห่ง) โดยเป็นโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป ร้อยละ 44.1 (จำนวน 15 แห่งจาก 34 แห่ง) โรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ 41.1 (จำนวน 14 แห่งจาก 34 แห่ง) และเป็นโรงพยาบาลเอกชน ร้อยละ 14.7 (จำนวน 5 แห่งจาก 34 แห่ง) โดยมีรายละเอียดของการจัดบริการคือ **ด้านการจัดองค์กร** พบว่าสถานบริการทุกระดับมีการจัดองค์กร และบุคลากรรับผิดชอบด้านการแพทย์ทางเลือกโดยเฉพาะ เช่น ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือก คลินิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก **ด้านบุคลากร** พบว่าในสถานบริการทุกระดับจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาธารณสุขจากสาขาต่างๆ คือแพทย์ เภสัชกร นักกายภาพบำบัด พยาบาล นักโภชนาการ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่มีความสนใจงานด้านนี้โดยเฉพาะ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานบริการ **ด้านการจัดกิจกรรมบริการ** พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเสนอทางเลือกโปรแกรมหรือวิธีการรักษาด้านการแพทย์ทางเลือกให้ผู้รับบริการเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจเลือกที่จะรับบริการหรือไม่ และอีกลักษณะคือ ผู้รับบริการเข้ามาขอรับบริการที่สถานบริการเอง หลังจากทราบข่าวว่ามีการจัดบริการจากการประชาสัมพันธ์ของสถานบริการ **ด้านงบประมาณ** พบว่า ส่วนมากใช้งบประมาณของหน่วยงานร่วมกับผู้ใช้บริการและเงินบริจาค **รูปแบบของการจัดบริการด้านการแพทย์**



**ทางเลือก** พบว่า โรงพยาบาลทุกระดับมีการจัดโปรแกรมการบริการด้านการแพทย์ทางเลือกเฉพาะ และการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกส่วนใหญ่เป็นการให้บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การจัดโปรแกรมสุขภาพ และทัวร์สุขภาพ ฯลฯ และผลจากการศึกษาค้นคว้านี้ยังพบว่าการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกของสถานบริการสุขภาพนั้น พบว่ามีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับหน่วยงานว่าจะจัดการอย่างไร และผันแปรไปตามลักษณะบริการที่สถานบริการสุขภาพให้บริการ ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีสถานบริการของรัฐหลายแห่งที่ประสบผลสำเร็จในการจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์ทางเลือก เช่น โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี โรงพยาบาลจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลระนอง จังหวัดระนอง โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นต้น แต่ยังมีโรงพยาบาลอีกหลายแห่งที่เปิดให้บริการแต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยังมีอีกส่วนหนึ่งที่กำลังจะเปิดให้บริการ ดังนั้นกองการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการผสมผสานการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกที่เหมาะสมให้กับหน่วยงานต่างๆ ในระบบบริการสุขภาพ จึงเห็นสมควรให้มีการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการของรัฐขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการสนับสนุนการจัดบริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการสุขภาพของรัฐ รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้กับผู้บริหารในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกของรัฐในอนาคตต่อไป โดยเลือกกรณีศึกษา โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลที่มีการให้บริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือกที่หลากหลาย และแตกต่างจากสถานบริการอื่นๆ และเปิดให้บริการมาช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วและพบว่ามีความใช้บริการเป็นจำนวนมาก

## วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาถึง 1) ภาวะผู้นำ 2) รูปแบบการบริหารจัดการ 3) ความพร้อมของสถานบริการ 4) การเป็นแหล่งท่องเที่ยว 5) การสนับสนุนจากส่วนกลางและภูมิภาค และ 6) ความพึงพอใจของผู้มารับบริการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือกในโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

## วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือผู้บริหารและผู้บริหารปฏิบัติงานด้านการแพทย์ทางเลือก ในโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จำนวน 15 ราย และผู้มาใช้บริการสุขภาพ ด้านการแพทย์ทางเลือก ในโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จำนวน 100 ราย ทำการเก็บข้อมูลโดย 1) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและผู้บริหารปฏิบัติงานด้านการแพทย์ทางเลือก โดยมีรายละเอียดของการสัมภาษณ์ ในประเด็นต่างๆ คือ 1.1) ภาวะผู้นำ ซึ่งจะเน้นคำถามเกี่ยวกับแนวคิดและความเป็นมาในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือก และนโยบายด้านสุขภาพของผู้นำ 1.2) รูปแบบการบริหารจัดการ จะเป็นคำถามเกี่ยวกับนโยบายและการบริหารจัดการบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในเรื่องของการสร้างทีมงานผู้ให้บริการ การกำหนดรูปแบบการให้บริการ และการกำหนดค่าใช้จ่ายในการให้บริการ 1.3) ความพร้อมของสถานบริการ จะเป็นคำถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของสถานบริการในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณในการจัดบริการฯ และแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการจัดบริการ 1.4) การเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะเป็นคำถามเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการ 1.5) การสนับสนุนในด้านต่างๆ จากส่วนกลางและภูมิภาค จะเป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการจัดบริการฯ และ 2) ใช้แบบสอบถามในการสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการฯ ด้านการแพทย์ทางเลือกในด้านต่างๆ 6 ด้านได้แก่ 2.1) ด้านความสะดวกที่ได้รับ 2.2) ด้านการประสานการบริการ 2.3) ด้านอัธยาศัยหรือความสนใจของผู้ให้บริการ 2.4) ด้านข้อมูลข่าวสารทางการบริการที่ได้รับ 2.5) ด้านคุณภาพ



การบริการ 2.6) ด้านค่าใช้จ่ายในการบริการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ เชิงปริมาณ ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

## ผลการศึกษา

1. ปัจจัยหลัก ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้แก่ 1.1) ภาวะผู้นำ และนโยบายด้านสุขภาพ พบว่าต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ในการดูแลสุขภาพ 1.2) รูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า การสร้างทีมงานทำงานเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด ซึ่งต้องเป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และมีความเข้มแข็งอดทนในการทำงาน 1.3) การกำหนดรูปแบบ การให้บริการอย่างเป็นระบบ โดยพบว่ารูปแบบการบริการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการมากที่สุดคือทัวร์สุขภาพ 1.4) ความพร้อมของสถานบริการในเรื่องสถานที่การมีบุคลากร และงบประมาณที่เพียงพอ และ 1.5) การเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะตลาดน้ำดำเนินสะดวก เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญประเด็นหนึ่ง รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง และการลงเรือชมหิ่งห้อย

2. ปัจจัยสนับสนุน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้สามารถจัดบริการได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ 2.1) ความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ 2.2) นโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องจากส่วนกลาง ในการสนับสนุนและส่งเสริมและพัฒนาการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่สถานบริการของรัฐ 2.3) การประชาสัมพันธ์ และการตลาด 2.4) การมีนักบริหารมืออาชีพเข้ามาบริหารจัดการงานการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกในเชิงธุรกิจ

## อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า

**1. ภาวะผู้นำ** และการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพของผู้นำ ซึ่งเป็นผู้บริหารของสถานบริการนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการจัดบริการฯ เพราะผลจากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้อำนวยการโรงพยาบาลฯ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการปรับกระบวนทัศน์การดูแลสุขภาพ โดยพบว่าได้มีการวางนโยบายในการปรับเปลี่ยน การให้บริการสุขภาพ โดยเน้น เป็นการส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูสุขภาพ ควบคู่ไปกับการรักษา โดยการนำเอาการแพทย์ทางเลือก เข้ามาผสมผสานในการให้บริการ จนประสบผลสำเร็จในการจัดบริการด้านสุขภาพ จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะรูปแบบการจัดบริการด้านการแพทย์ทางเลือกในรูปแบบต่างๆ ที่มีการผสมผสานเข้าไปในการให้บริการแก่ผู้ป่วย และเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายคอยกำกับดูแลและผลักดัน รวมทั้งสนับสนุนสิ่งต่างๆ ในการจัดบริการฯ ให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการพัฒนา งานด้านการแพทย์ทางเลือกลงสู่สถานบริการ ในภาครัฐนั้นควรจะต้องคำนึงถึงการคัดเลือกโรงพยาบาลที่มีความพร้อมในเรื่องของผู้นำเป็นหลัก

**2. การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ** เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญควบคู่ไปกับภาวะผู้นำ เพราะถึงแม้จะมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี แต่ถ้าไม่มีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ก็ไม่สามารถทำให้การจัดบริการสำเร็จลุล่วงลงได้ และในการทำงานแบบทีมนั้น ก็ต้องอาศัยภาวะผู้นำในระดับกลุ่ม ในการนำกลุ่ม ให้สามารถทำงานได้สำเร็จ และเมื่อการทำงานของกลุ่มเล็กๆ ประสบผลสำเร็จก็จะส่งผลต่อภาพของกลุ่มหรือทีมงานในระดับองค์กรต่อไป และจากผลการศึกษาพบว่า ทีมงานของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก เป็นทีมงานที่มีความพร้อมมากและผู้นำกลุ่มในทุกกลุ่มงานล้วนแต่เป็นผู้นำที่มีศักยภาพในการทำงาน และจากกระบวนการในการสร้างทีมงานอย่างเป็นระบบของผู้อำนวยการโรงพยาบาล โดยเริ่มตั้งแต่มีการจัดทีมงานแบบสหวิชาชีพ และมีการส่งไปพัฒนาสมรรถนะในงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เพราะฉะนั้นผู้ศึกษามองว่าในการที่จะผลักดัน / พัฒนางานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกลงสู่สถานบริการนั้นทางผู้นำองค์กรจะต้อง



ไม่มองข้ามในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรในการทำงานเป็นทีม เพราะจะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการที่จะผลักดันงานต่างๆ โดยเฉพาะงานใหม่ๆ ที่ได้รับนโยบายจากส่วนกลางลงไปพัฒนางานให้เกิดขึ้น

**3. การเป็นแหล่งท่องเที่ยว** ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยหลักสำคัญอันหนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้น สามารถนำมาช่วยในการกำหนดรูปแบบการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลได้ โดยออกมาในรูปแบบของทัวร์สุขภาพ และโปรแกรมสุขภาพอื่นๆ อีกมากมาย เช่นโครงการรักษสุขภาพ ซึ่งทางผู้ศึกษามองว่าน่าจะมีการศึกษาเรื่องนี้ ในโรงพยาบาลอื่นๆ ที่มีการจัดบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในรูปแบบที่เหมือนกันกับทางโรงพยาบาลดำเนินสะดวก หรือใกล้เคียงกัน เช่น โรงพยาบาลหลวงพ่อบึง จังหวัดนครปฐม โรงพยาบาลจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น เพื่อศึกษาดูว่า สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างไร

**4. ความพร้อมของสถานบริการ และการบริหารจัดการ** เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งเพราะเป็นส่วนที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความพึงพอใจของผู้มารับบริการ และส่งผลให้การจัดการบริการยั่งยืนต่อไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ สถานที่ บุคลากร รวมทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ พบว่าทางโรงพยาบาลดำเนินสะดวก ต้องอาศัยศักยภาพของผู้นำ (ผู้อำนวยการโรงพยาบาล) ในการประสานงานกับทางผู้ว่า CEO ในการจัดหางบประมาณมาสนับสนุน ซึ่งทางผู้ศึกษามีความเห็นที่ นอกจากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลางแล้ว บางครั้งอาจต้องอาศัยงบประมาณจากแหล่งภายนอกด้วย ดังนั้นผู้นำอาจต้องมีศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในส่วนภูมิภาคด้วย เพื่อจัดหางบประมาณในการดำเนินการด้วย เพราะฉะนั้นในการที่จะผลักดันและพัฒนางานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ลงสู่สถานบริการในส่วนภูมิภาคนั้นทางหน่วยงานส่วนกลางจะต้องไม่มองข้ามในเรื่องของอัตราค่าจ้าง และสนับสนุน การพัฒนาบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในส่วนภูมิภาคด้วย

ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่นความพึงพอใจของผู้มารับบริการ การมีนโยบายในการพัฒนางานด้านการแพทย์ทางเลือกที่ต่อเนื่องจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การประชาสัมพันธ์และการตลาด และการมีนักบริหารมืออาชีพเข้ามาบริหารจัดการงานการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกในเชิงธุรกิจนั้น ทางผู้ศึกษามองว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทางส่วนกลาง ควรนำมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการวางแผนการบริหารจัดการ และพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกลงสู่สถานบริการสุขภาพของรัฐต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ และบุคลากรด้านการแพทย์ทางเลือกจากส่วนกลาง เพื่อให้การจัดการบริการสามารถดำเนินการอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของประชาชน และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อยาจากต่างประเทศด้วย



## เอกสารอ้างอิง

- กองการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. 2546. ผลการศึกษาการจัดบริการการแพทย์ทางเลือกของสถานบริการสุขภาพในประเทศไทย.
- ทองใบ สุดซารี. 2543. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. 2549. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.
- บัวตัน เขียวอรามณ์. 2548. ความสัมพันธ์เกื้อกูลของการแพทย์ทางเลือก : ศึกษาในกลุ่มการแพทย์ทางเลือกของอำเภอเมือง เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์ และสาธารณสุขคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. 2547. ทฤษฎีใหม่ทางการแพทย์. วารสารหมออนามัย. 14 :6-19.
- ยงค์กดี ต้นติปิฎก, ปัทมาวดี กลีกร, รุจิณา อรรถสิทธิ์, โอบาส เซษฐากุล, และปารณัฐ สุขสุทธิ. 2543. รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้สู่การปฏิรูประบบสุขภาพ เรื่อง การพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกในระบบสุขภาพไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- รวมพร นาคะพงศ์. การสำรวจความรู้และความคิดเห็นในการเลือกใช้บริการการแพทย์ทางเลือกของบุคลากรสาธารณสุข พ.ศ. 2545. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2539. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2548. คู่มือผู้ดำเนินการสปลาเพื่อสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (พ.ศ 2547-2551).
- สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข. สุขภาพทางเลือก. โครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2549. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพมหานคร.
- สิน พันธุ์พินิจ. 2547. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2539. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำพล จินดาวัฒน์. 2547. กระบวนทัศน์ใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพ. วารสารหมออนามัย; 13 : 6-17.
- Anderson ,D.L., 2000. Prevalence and patterns of alternative medicine use in university hospital outpatient clinic serving rheumatology and geriatric patients Pharmacotherapy. 20(8) 958-66.
- Shiflett S. 1999. Overview of Complementary Therapies in physical medicine and rehabilitation. Clin North America. 521- 9.
- Shiflett S, Schoenberger N, Diamond B, Nayak S, Cotter A. 1988. Complementary and alternative medicine. In: Delisa J, ed. Rehabilitation Medicine : Principles and Practice. Philadelphia: Lippincott- Raven publishers. 873-85.